

Адаптація дитини до дитячого садка

Як слід підготувати дитину до дитячого садка

Рано чи пізно перед нами постає необхідність віддати дитину до дитячого садочка. І справа не тільки у тому, що мамі хочеться чи необхідно працювати, але у тому, що дитині час починати спілкуватися з іншими дітьми, щоб оволодіти навичками взаємодії з ними.

Перш ніж віддати малюка до дитячого садочка, батькам варто дізнатися вимоги до дитини, познайомитися з денним режимом. Малюка необхідно завчасно підготувати до дитячого садочка, варто розказати про сам заклад, його розпорядок, інших дітей. Влаштовуйте прогулянки на території дитячого садочка, нехай дитинка звикне до оточення. Усе має відбуватися поступово. Ваші хвилювання не повинні передаватися сину або доньці – для вас прогулянка у садочку має бути завжди приємною і радісною (принаймні так має думати ваша дитина). Усі негативні думки щодо обраного закладу мають обговорюватися без участі дитини. Іншими словами – поменш негативних емоцій!

Перед вступом до дитячого садочка треба виконати усі необхідні профілактичні щеплення, пройти огляд у педіатра. Не буде зайвим провести загартувальні процедури, оскільки вступ до садочка це не тільки перший вихід дитини у суспільство, а ще й зіткнення з усім різноманіттям мікробів і вірусів, які оточують людину. У такому розумінні, вступ до садочка, по суті, є боцманським способом навчання плаванню. Оскільки «плавати» імунна система вчиться не одразу, то процес навчання дає слабину, і дитина починає часто хворіти.

Чому діти при вступі до дитячого садочка часто хворіють?

Малюки починають контактувати з іншими дітьми, рухова активність і розумова робота ставлять підвищені вимоги до організму дитини, і якщо вона до таких значних змін у своєму житті не підготовлена, то погано адаптується у новому середовищі, часто хворіє, пропускає заняття.

Адаптація дитини до дитячого садка

Цей процес триває в одних малюків довше, в інших – швидше. Усе залежить від особливостей дитини. Однак те, що дитину потрібно адаптувати до нового соціального режиму – твердження однозначне.

Першочергова порада: мамам, які записали малюка у заклад дошкільної освіти, краще не поспішати з виходом на роботу, адже ще невідомо, чи адаптується дитина до нових умов. Окрім того, спілкування зі значно більшою кількістю людей, ніж раніше, може призвести до того, що малюк почне частіше хворіти. Це тимчасове явище, але деякий час воно не даватиме увійти у нормальний робочий режим.

Необхідно також визначитися, у якому віці найкраще віддати малюка вихователям і няням. Дитячі психологи стверджують, що у віці двох-трьох років адаптація у малюка проходить більш плавно, психологічно він уже готовий до соціальних відносин з ровесниками. По-перше, малюк вже починає говорити і потребує співрозмовників, краще розуміє інших і краще висловлює свої почуття словами. У результаті він вчиться будувати відносини не тільки з близькими людьми, а й з чужими дорослими. Дитина може сказати про свої відчуття і не відчуває сорому від випадкових невдач. З ним легше всього налагодити контакт чужій людині. Трирічна дитина отримує задоволення від гри з однолітками, взаємодіє, тому що вчиться елементарним прийомам спілкування.

Але всі ми є особистостями, тому нові умови для деяких дітей можуть виявитися складними. Часто буває так, що малюк плаче і впирається. У такому випадку краще зробити перерву на декілька днів і не ламати дитячу психіку. Батьки повинні готувати дитину до змін.

Ось основні моменти, на які варто звернути увагу:

- Розкажіть дитині, що таке дитячий садок, навіщо туди ходять діти, чому ви хочете, щоб малюк пішов в дитячий садок. Відведіть його туди, щоб він уявляв, що це таке.
- Коли ви йдете повз дитячий садок, з радістю нагадуйте дитині про те, як йому пощастило – восени він зможе сюди ходити. Розповідайте рідним і знайомим в присутності малюка, що пишаєтеся своєю дитиною, – адже її прийняли у цей заклад.
- Поговоріть з дитиною, як з дорослим. Поясніть, що вона буде ходити в садок, де багато дітей, з якими можна бавитися, і що там є багато нових і цікавих іграшок.
- Розкажіть малюку, що «дорослі тьоті», з якими він там зустрінеться, також будуть бавитися з ним, а також – співати й танцювати з ним, читати книжки, розповідати казки і завжди у всьому допоможуть.
- Скажіть, що тепер вранці вся родина буде відправлятися на роботу: тато – на свою роботу, мама – на свою, старший брат або сестра – до школи, а він – у дитячий садок, а після роботи мама або тато прийдуть за ним і заберуть додому.
- Ознайомтеся з майбутньою вихователькою, нянечкою. Обов'язково скажіть вихователю, а краще залиште йому письмову пам'ятку, в якій перерахуйте: страви, продукти і ліки, що викликають алергію; номери телефонів для зв'язку з вами в екстрених випадках.
- Детально розкажіть дитині про режим дитячого садка: що, як і в якій послідовності, він буде там робити. Чим докладніше буде ваша розповідь – тим спокійніше і впевненіше почуватиме себе ваш малюк, коли піде в дитячий садок. Коли дитина бачить, що очікувана подія відбувається так, як було заздалегідь обіцяно, – вона почуватиме себе впевненіше.
- Поступово, протягом літа, влаштовуйте режим дня дитини подібний до режиму у дитячому садку, особливо якщо це стосується раннього вставання – не пізніше 7.30 ранку. Після обіду ваш малюк повинен спати не менше однієї години або хоча б полежати з іграшкою. Вкладати дитину спати слід не пізніше 21 години.
- Корисно навчити користуватися горщиком. Відучити його від їжі із пляшечки. Постарайтеся навчити малюка самостійно їсти ложкою і пити з чашки.
- Поговоріть з дитиною про труднощі, які можуть виникнути у нього в дитячому садку. Обговоріть, до кого в цьому випадку він зможе звернутися по допомогу, і як він це зробить. Наприклад: «Якщо ти захочеш пити, підійди до вихователя і скажи:

«Я хочу пити», і вихователь дасть тобі води. Якщо захочеш в туалет, скажи про це вихователю або няні.

- Не створюйте у дитини ілюзій, що все буде виконано на його першу вимогу і так, як він хоче. Поясніть, що в групі буде багато дітей і іноді йому доведеться почекати своєї черги. Ви можете сказати малюкові, що вихователь не зможе допомогти одягтися відразу всім дітям, тому доведеться трохи почекати.
- Навчіть дитину знайомитися з іншими дітьми, звертатися до них по імені, просити, а не забирати іграшки, у свою чергу, пропонувати іграшки іншим дітям.
- Познайомтеся з іншими батьками та їхніми дітьми. Називайте інших дітей у присутності вашого малюка по іменах. Запитуйте його думку про нових друзів.
- Вводити дитини в нову ситуацію треба поступово. У перші дні побудьте з ним якийсь час в дитячому садку, не йдіть відразу. А, прощаючись, обов'язково скажіть, що повернетесь за ним. Як правило, багато дітей через кілька днів звикають до нових умов.
- Коли ваш син або донька вперше підуть в садок, не забудьте дати йому з собою свою улюблену іграшку: звична тепла річ, що пахне будинком, буде діяти на малюка заспокійливо, це для нього частинка дому, частинка безпеки.
- Не забудьте так розпланувати свій час, щоб повністю звільнити собі першу пару тижнів, щоб зі свого боку допомогти дитині плавно пройти адаптацію в садку.
- На перших порах намагайтеся приділяти своїй дитині потрібну увагу вдома і на прогулянках, нагадуйте ввечері йому про садок, про вихователів. Найголовніше – не бійтеся сліз дитини, адже він поки не може реагувати інакше! Багато мам не може стримати власних емоцій, коли дитина плаче, однак краще їх не показувати або довірити татові відвести дитину в садок.
- Постарайтеся бути терпимими в період адаптації дитини до дитячого садочку, не шкодуйте часу на емоційно-особистісне спілкування з дитиною, заохочуйте відвідування дитячого садка дитиною. Пам'ятайте, що дитячий садок – це перший крок у суспільство, імпульс до розвитку знань дитини про поведінку в суспільстві.

У садочок? З радістю!

Для малюка дитячий садок — це новий, ще невідомий простір, нове оточення і нові стосунки; потрапивши сюди, дитина змушена до всього пристосовуватися.

Перший тиждень перебування дитини в яслах проходить дуже емоційно, тому дорослим, тим, хто оточує дитину вдома та у дитсадку, потрібно запастися терпінням. Найчастіше у такій ситуації батькам здається, що поведінка дитини раптово міняється — малюк стає вередливим, вечорами можуть бути несподівані істерики із приводу і безпідставні, скандали, що супроводжуються криком, плачем, киданням предметів і качанням на підлозі. Деякі батьки можуть хвилюватися, побачивши таку різку зміну в поведінці дитини, і звинувачувати в цьому дошкільний заклад. Але причини в тому, що адаптація малюка до дитсадка — це великий стрес для дитини, її нерви напружені, тому потрібна розрядка. Крім того, в оточенні сторонніх дитина часто стримує негативні емоції, тому виливаються вони у присутності батьків лише ввечері вдома.

Середній термін адаптації дітей до ясел у нормі складає 7—10 днів.

Ступені адаптації

Залежно від тривалості адаптаційного періоду та поведінки дитини можна виділити різні ступені адаптації малюка до закладу дошкільної освіти.

Легка (фізіологічна, природна) адаптація — поведінка дитини нормалізується протягом 10—15 днів. Дитина вливається в новий колектив безболісно, їй там комфортно, вона не влаштовує істерик, коли йде в дитячий садок.

Середня адаптація — поведінка дитини нормалізується протягом 15—30 днів. Малюк худне, хворіє, але не важко, без ускладнень; більш-менш терпимо переносить «походи» в дитячий садок, може інколи недовго поплакати

Важка патологічна адаптація — триває від 2 місяців і більше. У цей період у дитини спостерігаються погіршення апетиту, аж до повної відмови від їжі, порушення сну і сечовипускання, різкі перепади настрою, часті зриви й вередування. Крім того малюк дуже часто хворіє (хвороба нерідко пов'язана з небажанням дитини йти в дитячий садок). Такі діти в колективі відчують себе невпевнено, майже ні з ким не граються.

Причини важкої адаптації

Причинами важкої адаптації до умов дошкільного закладу можуть бути:

- Несформованість позитивного настановлення на відвідування ЗДО (буває, що діти взагалі нічого не знають про життя в дитячому садку, про те, що там на них чекає). Для того, щоб негативні емоції не стали перешкодою для дитини в період адаптації, важливо сформувані в неї позитивне очікування щодо майбутніх змін. Досить часто батьки співчутливо ставляться до того, що малюк має йти у дитсадок. Унаслідок такого ставлення дитина починає страждати, капризувати, відмовляється відвідувати ЗДО. А інколи батьки навіть залякують дитину дитячим закладом. Важливо зазначити, що період адаптації важкий не тільки для дитини, а й для вихователя, тому батьки мають позитивно налаштовувати малюка на зустріч із вихователем.
- Несформованість навичок самообслуговування. Інколи батьки, бажаючи заощадити час, поспішають нагодувати, одягнути малюка, сповільнюючи таким чином формування в дитини необхідних практичних умінь і навичок. Такі діти, потрапляючи до дитячого закладу, почувають себе безпорадними та самотніми — вони не можуть самостійно одягатися, користуватися туалетом.
- Значних труднощів у період адаптації зазнають діти, які до відвідування дитячого садка мало спілкувалися з однолітками. У деяких випадках батьки свідомо обмежують спілкування своєї дитини з ровесниками. Унаслідок цього з'являється недовіра до інших, конфліктність, невміння попросити, невміння зачекати.
- Відчуття дискомфорту, якщо режим удома і в садочку кардинально відмінний у часі та послідовності.

Адаптація дітей до ЗДО завжди була й лишається найбільш складним періодом як для дитини та її батьків, так і для педагогів дошкільного закладу. Врахування специфіки адаптаційного періоду допоможе не лише знайти правильний підхід до малюка, а й закласти передумови для його успішної соціалізації в новому колективі. Адже характер пережитих емоційних станів у ранньому віці впливає на успіхи й невдачі не тільки найближчого періоду шкільного життя, а й дорослого життя в майбутньому, оскільки емоційна пам'ять фіксує позитивний чи негативний досвід у тих уявленнях, образах та цінностях, що визначають стосунки дитини зі світом.

Показники адаптованості дитини раннього віку до ЗДО:

- у дитини немає негативних емоцій (плачу, вередувань, негативних реакцій тощо);
- діяльність малюка відповідає віковим критеріям;

- дитина спокійно переходить від одного стану до іншого (від неспання до сну і навпаки), від одного виду діяльності до іншого;
- у дитини гарний апетит, глибокий спокійний сон;
- малюк бере активну участь у всіх режимних процесах, позитивно ставиться до них.

Дитина вперше відвідує дитячий садок

- Слід організувати життя дитини в сім'ї відповідно до режиму, якого дотримуються в дошкільному закладі. Цим Ви значно полегшите дитині процес звикання до садка.
- Намагайтеся, щоб дитина зрозуміла, що необхідно відвідувати дитячий садок.

Висловлювання типу «Ну, якщо не сподобається – не будеш ходити у дитячий садок» дають дитині шанс маніпулювати батьками. Найголовніше у цьому випадку – витримати характер і не піддаватися на провокації дитини.

- Поговоріть із дитиною так, щоб вона зрозуміла, що вже піросла і ходитиме до садка, де про дітей піклується добра вихователька, яка гуляє і грається з ними.
- Не залишайте дитину одну в перші дні відвідування садка, побудьте з нею деякий час, на прогулянці, до обіду, у разі потреби – залиштеся на тиху годину.
- Дайте дитині у садок улюблену іграшку.
- Створіть спокійний, безконфліктний клімат для дитини у сім'ї. Необхідно розширити коло близьких людей, які приводять дитину в садок: не лише мама, але й тато, сестра, дідусь, – це значно полегшить прощання.
- Налагодьте ефективний зворотній зв'язок із вихователем: повідомте педагога про індивідуальні особливості вашого малюка (розкажіть про особливості його характеру, як ви називаєте малюка вдома, як любить засинати, що любить їсти, які продукти харчування провокують алергію, тощо).
- Відвідувати дитячий садок дитині треба лише здоровою.
- Навчайте дитину вдома всіх необхідних навичок самообслуговування (одягатися й роздягатися, охайно складати свій одяг, їсти, правильно тримаючи ложку).
- Бережіть нервову систему дитини. Не можна залякувати дитину дитячим садком! Щоб не сформувати у дитини поняття, що дитячий садок є своєрідним покаранням для неї, бажано уникати:
  - розповіді в присутності дитини про недоліки дитячого садка, без акценту на приємних моментах;
  - спроби навіяти ще маленькій дитині, що ходити до садка – обов'язок неприємний, але вона повинна, оскільки й дорослі ходять на роботу;
  - обіцянки забрати додому раніше – як нагороди за добру поведінку.

Дитина плаче при розставанні з батьками. Що робити?

1. Розповідайте дитині, що цікавого чекає його в дитячому саду(зустріч із друзями, цікава книга, нові пісні й танці, гарні іграшки)
2. Будьте спокійні, не проявляйте перед дитиною свого занепокоєння.
3. Дайте дитині із собою улюблену іграшку або якийсь предмет із дому (можна покласти в кишеню куртки будь-який "секрет" – навіть звичайний великий гудзик)
4. Придумайте та відрепетируйте кілька різних способів прощання (погладжування по спинці, повітряний поцілунок, "секретне слово")
5. Будьте уважні до дитини, коли забираєте його з дитячого саду (розпитайте, чим він займався, похваліть його малюнок або виріб)
6. Демонструйте дитині свою любов і турботу (скажіть, що весь день думали про нього, планували спільні заняття на вечір)

Головне – будьте терплячі!

Підготовка дитини до дитячого садка.

1. Переконайтеся у власній впевненості, що дитячий садок необхідний для вашої сім'ї саме зараз. Дитина добре відчуває, коли батьки сумніваються в доцільності “Садочкового” виховання. Будь-які ваші коливання вона використовує для того, щоб чинити опір розлученню з батьками. Легше і швидше звикаються діти, у батьків яких немає альтернативи дитячому саду.

2. Розкажіть дитині, що таке дитячий сад, навіщо туди ходять діти, чому ви хочете, щоб маля пішло в дитячий садок. Наприклад: «Дитячий садок це такий красивий будинок, куди мами й тата приводять своїх малят. Я хочу, щоб ти познайомився і подружився з іншими дітьми і дорослими. У садку все пристосовано для дітей. Там маленькі столики і стільчики, маленькі ліжечка, маленькі раковини для вмивання, маленькі шафи, багато цікавих іграшок. Ти все зможеш розглянути, доторкнутись, пограти з цими речами. У саду діти їдять, гуляють, грають. Я дуже хочу піти на роботу, мені це цікаво. І я дуже хочу, щоб ти пішов в дитячий садок, щоб тобі теж було цікаво. Вранці я відведу тебе в садок, а увечері заберу. Ти мені розповіси, що у тебе було там цікавого, а я розповім тобі, що у мене цікавого на роботі. Багато мам і тат хотіли б відправити до цього садка своїх дітей, але беруть туди не всіх. Тобі пощастило, восени я почну водити тебе туди. Але нам потрібно підготуватися до цього. Купити всі необхідні речі, приготувати “радісну коробку”, вивчити ім'я вихователів і правила дитячого садка.

3. Проходячи біля дитячого садка, з радістю нагадуйте дитині, як йому повезло — восени він зможе ходити сюди. Розповідайте рідним і близьким у присутності маляти про свій успіх, говорить, що пишається своєю дитиною, адже її прийняли в дитячий садок.

4. Розкажіть дитині про режим дитячого садку: що, як і в якій послідовності, вона робитиме. Чим детальніше буде ваша розповідь і чим частіше ви її повторюватимете, тим спокійніше і упевненіше відчуватиме себе ваше дитя, коли піде в садок. Запитуйте у маляти, запам'ятав і він, що робитиме після прогулянки, куди складати свої речі, хто йому допомагатиме роздягатися, що він робитиме після обіду. Питаннями такого роду ви зможете проконтролювати, чи добре дитина запам'ятала послідовність подій. Малят лякає невідомість. Коли дитя бачить, що очікувана подія відбувається, як і було обіцяно, вона відчуває себе упевненіше.

5. Побалакайте з дитиною про можливі труднощі, до кого вона може звернутися за допомогою, як вона це зможе зробити, Наприклад: “Якщо ти захочеш пити, підійди до вихователя і скажи: “Я хочу пити”, і Ганна Миколаївна наллє тобі води. Якщо захочеш в туалет, скажи про це». Не створюйте у дитини ілюзій, що все буде виконано на першу вимогу і так, як вона хоче. Поясніть, що в групі багато дітей і інколи її доведеться почекати своїй черзі. Ви можете сказати маляті: “Вихователь не зможе одягнути відразу всіх дітей, тобі доведеться трохи почекати». Спробуйте програти всі ці ситуації з дитям будинку. Наприклад, ви — вихователь, а ведмежа, за якого вам теж доведеться говорити, просить пити.

6. Приготуйте разом з дитиною «радісну коробку», складаючи туди недорогі речі. Це можуть бути невеликі іграшки, привабливі для вашого дитини і вже точно будуть радувати інших дітей, коробочки з вкладеними в них забавними предметами: красиві паперові серветки або латочки з тканини, приємні на дотик; книжки з малюнками. Можливо, ви вмієте складати оригамі, тоді сміливо відправляйте в «радісну коробку» паперового журавля або собачку. За літо ви наповните коробку. Тоді восени вранці вам простіше буде відправляти дитину в дитячий садок: з

іграшкою веселіше йти і простіше зав'язати стосунки з іншими дітьми.

7. Навчіть дитину знайомитися з іншими дітьми, звертатися до них по імені, просити, а не віднімати іграшки; пропонувати свої іграшки, робити послуги іншим дітям.

8. Дитя звикне тим швидше, чим з великою кількістю дітей і дорослих зможе побудувати стосунки. Допоможіть йому в цьому. Познайомтеся з іншими батьками і їх дітьми. Називайте інших дітей у присутності вашої дитини на ім'я.

9. Чи знаєте ви, що чим краще будуть ваші стосунки з вихователями та іншими батьками і їх дітьми, тим простіше буде звикнути вашій дитині.

10. Будьте поблажливі і терпимі до інших. Досконалих людей немає. Проте, прояснювати ситуацію, що турбує вас, необхідно. Робіть це в м'якій формі або через фахівців. У присутності дитини уникайте критичних зауважень в адресу дитячого садку і його співробітників. Ніколи не лякайте дитину дитячим садом.

11. В період адаптації емоційно підтримуйте дитину. Тепер ви проводите з ним менше часу. Компенсуйте це якістю спілкування. Частіше обіймайте дитину. Скажіть маляті: «Я знаю, що ти нудьгуєш без мене, що тобі буває страшно. Коли відбувається щось нове, завжди спочатку страшно, а потім звикаєшся і стає цікаво. Ти молодець, ти сміливий, я пишаюся тобою. У тебе все вийде».

12. Розробіть разом з дитиною нескладну систему прощальних знаків уваги, і йому простіше буде відпускати вас.

13. Пам'ятайте, що на звикання дитини до дитячого садка може потрібно до півроку. Розраховуйте свої сили, можливості і плани. Краще, якщо на цей період в сім'ї буде можливість підстроїтися до особливостей адаптації свого маляти.

14. Якщо через місяць ваша дитина ще не звикла до дитячого садка перевірте список рекомендацій і спробуйте виконати ті з них, про які ви забули.

15. Якщо ви продовжуєте мати потребу у контакті з фахівцями, педагоги і психологи дитячого садка чекають вас! Як показує досвід, позитивний ефект має наступна практика введення дітей в групу дитячого саду з врахуванням прогнозу міри адаптації кожного дитяти.

“Домашні завдання” по адаптації до дитячого садка.

1. Необхідно відрегулювати спорожнення кишечника у дитяти, бажано в уранішні години і в домашніх умовах, інакше ця проблема може стати причиною комплексів у вашого маляти. Оптимальним часом для дефекації є час після сніданку (необхідно постаратися сформувати умовний рефлекс на дефекацію в один і той же час), коли активізується робота кишечника і максимально виражено просування їжі у напрямі до прямої кишки. Вранці дитяти треба будити з врахуванням часу на неквапливі відвідини туалету після сніданку. Добре також запропонувати йому до сніданку випити натщесерце стакан прохолодної води з додаванням 1-2 ч. л. меду, варення або цукру – якщо на ці продукти у маляти немає алергії. Прохолодна вода також стимулює роботу кишечника. Для стимуляції дефекації в живлення дітей необхідно ввести продукти, дратівливі кишечник: підсушений чорний хліб, капусту, моркву, буряк, шпинат, кабачки, інжир, фініки, яблука, чорнослив, дині, персики, гарбуз, кефір, рослинні жири і збільшити кількість споживаної рідини до 1,5-2,0 л в день. З живлення дітей треба виключити продукти, що викликають замки: міцний чай, какао, шоколад, гранат, кизил, манну кашу. Обмежити слід чорницю, груші, густі супи, рис, борошняні вироби (білий хліб, піроги, млинці, печиво, макарони).

Необхідно навчити дитяти користуватися туалетним папером – на той випадок, якщо спорожнення кишечника відбуватиметься в дитячому саду.

2. Маля повинне уміти самостійно мити руки з милом.

Дорогою до садочку

Вранці батьки поспішають на роботу, а діти — ні...

Для переважної більшості батьків довести дитину вранці до дитячого садка, навіть якщо він розташований поруч з будинком, є неабиякою проблемою. Що вже говорити про ті варіанти, коли дитячий садок розташований в іншому кінці міста, куди добиратися доводиться кількома видами транспорту?

Вранці малюки, які не виспалися, вередують, батьки починають нервувати, лаяти їх. У відповідь, діти ще більше хничуть, сльози котяться градом, а якщо ще й погода підкачала, тоді — тримайся! Кепський настрій на цілий день гарантовано! Як зробити дорогу до дитячого садка веселою й цікавою — і для дітей, і для дорослих?

Якщо ваша дитина ще зовсім маленька, ініціативу доведеться брати на себе. Повільно плететься позаду вас — влаштуйте гру «Хто швидше добіжить до... того дерева, лавки, зупинки». Забігає далеко вперед — «Допоможи мені, синочку (донечко), обійти (калюжі, кучугури, ями тощо)». Повірте, спрацює. Крім того, у дитини формується почуття відповідальності за іншого, впевненості в тому, що вона вже підросла і може допомогти мамі, татові, бабусі обійти перешкоди або перемогти в забігу.

У дитини кепський настрій — розкажіть казку або історію про подорожі гномиків, про те, як зайчик, хом'ячок, лисенятко ходили до школи через небезпечний ліс тощо. Фантазуйте! Якщо дитина доросліша, нехай продовжить розпочату вами історію. Це не лише розвеселить її, а й допоможе розвитку її уяви й мовлення.

Повторюйте вивчені з дитиною віршики, співайте пісеньки: нехай малюк скаже два слова, що закінчуються на співзвучний склад, а ви придумайте рядки, в яких ці слова римуються. Потім навпаки — ви загадуєте, а дитина «придумує». Наприклад, «бджілка» — «квітка». Один малюк 4-х років склав таке: «Пролетіла бджілка і зраділа квітка!» І нехай спочатку це буде не дуже образно і складно — зате весело!

Якщо вам доведеться тривалий час йти пішки, можна використовувати час, проведений в дорозі, з великою користю. Наприклад, помітити кілька кущів і звертати увагу дитини на ті зміни, які з ними відбуваються: навесні — розпускаються бруньки, потім з'являються листочки; влітку все цвіте; восени — листя жовтіє, сохне і опадає тощо. Потім вдома можна намалювати те, що ви бачите щодня, або вести щоденник спостережень.

Дорогою можна закріпляти з дитиною набуті нею вдома або в садочку знання. Наприклад, якщо дитина недавно ознайомилася з геометричними формами, можна по черзі з нею називати круглі предмети, потім — квадратні. Щойно малюк почав розбиратися в кольоровій гамі — попросіть назвати його предмети певного кольору, але не поспішайте. Нехай малюк засвоїть спочатку один колір, наприклад, зелений, і називає предмети тільки цього кольору. За кілька днів — жовтий тощо.

За нагоди можна пограти з дитиною у «Тварин». Ви називаєте якусь тварину, а дитина у відповідь називає тварину на ту букву на яку ваше слово закінчилося. Наприклад, «вовк — коза». А якщо дитина ще мала, можна просто пограти у «слова» за тими самі правилами, називаючи без обмежень всі предмети, явища і на

казкових героїв.

Якщо вам доводиться тривалий час стояти на зупинці в очікуванні транспорту, пограйте у «Фігури». Попросіть дитину показати, як стояв би на зупинці зайчик. Нехай стане у характерну для зайчика позу, потім трішки поскаче. Це не тільки поживить очікування, а й допоможе дитині реалізувати потребу в рухах.

Можна також придумувати разом з дітьми загадки. Наприклад «Руда, хитра... (не відгадав — продовжуйте далі) живе в лісі, за зайцями ганяється».